

УДК 336.322:1

ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В КОНТЕКСТІ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Наталія Василівна ПРОЦЬ

к.е.н., доцент кафедри фінансів та оподаткування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

E-mail: nataliya.vyshnevska@i.ua

Анотація. У статті визначено роль податків у формуванні доходної частини місцевих бюджетів, проаналізовано структуру податкових надходжень та визначено особливості їх розмежування між бюджетами різних рівнів в контексті змін бюджетного та податкового законодавства в умовах бюджетної децентралізації. На базі проведеного дослідження визначені проблеми та сформульовані основні шляхи зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів.

Аннотация. В статье определена роль налогов в формировании доходной части местных бюджетов, анализ структуры налоговых поступлений и определены особенности их разграничения между бюджетами разных уровней в контексте изменений бюджетного и налогового законодательства в условиях бюджетной децентрализации. На основе проведенного исследования определены проблемы и сформулированы основные пути укрепления финансовой базы местных бюджетов.

Ключові слова: *місцевий бюджет, податкові надходження, податки, органи місцевого самоврядування, бюджетна децентралізація.*

Ключевые слова: *местный бюджет, налоговые поступления, налоги, органы местного самоуправления, бюджетная децентрализация.*

Постановка проблеми. Найважливішою ознакою демократичного розвитку країни є наявність в ній місцевого самоврядування здатного забезпечити ефективне функціонування територіальних громад, вирішувати питання соціально-економічного розвитку. Така здатність потребує відповідного фінансового забезпечення та дотримання принципу децентралізації влади. Згідно чинного законодавства держава гарантує доходну базу місцевого самоврядування, яка має бути достатньою для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних стандартів. Проте нинішня модель бюджетних відносин в Україні характеризується надмірною централізацією податкових надходжень, асиметрією між зобов'язаннями та доходами органів місцевого самоврядування. Тому питання оптимального розмежування податкових надходжень між бюджетами різних рівнів набувають особливої актуальності в умовах реформування бюджетного та податкового законодавства, які ніби то спрямовані на бюджетну децентралізацію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми щодо формування доходів місцевих бюджетів досліджувались у працях багатьох ві-

тчизняних вчених, серед яких на особливу увагу заслуговують фундаментальні дослідження В. Дем'янишина, М. Данилишин, О. Кириленко, В. Кравченка, А.Крисоватого, І. Луніної, К. Павлюк, Г. Поляка, В. Федосова, Г. Старостенко, Л. Тарангул, І. Ускова, С. Юрія та ін. Однак, не зважаючи на наявність великої кількості досліджень у цій сфері, практичні аспекти формування податкових надходжень місцевих бюджетів потребують подальших досліджень, що пов'язане з прийняттям змін до Бюджетного та Податкового кодексів України.

Метою дослідження є з'ясування сутності і ролі податкових надходжень у формуванні доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Місцеві бюджети є засобом акумулювання та перерозподілу доходів, необхідних для забезпечення впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток територій та фінансування регіональних програм. Кожен орган влади повинен володіти своїми фінансовими джерелами, достатніми для вирішення соціально – економічних завдань регіону.

В Україні сьогодні процеси фінансово-бюджетної децентралізації хоча й набули незворотного характеру, але не мають системності і все ще не сприяють стимулюванню місцевих органів до пошуку джерел активізації власних економічних ресурсів.

Децентралізація бюджетної системи стала відповіддю на підвищення централізації фінансованих потоків сьогодні є одним із ключових напрямків бюджетної політики. В умовах переходу до децентралізації управління фінансовими ресурсами обсяг надходжень у місцеві бюджети повинен відповідати потребам регіону. Важливим показником рівня бюджетної і податкової

автономії місцевих органів щодо управління розвитком територій є рівень фінансово-бюджетної децентралізації.

Імітація проведення бюджетної децентралізації в Україні у формі збільшення повноважень та фінансової бази місцевих громад триває вже більше десяти років, та з року в рік декларується в Основних напрямках бюджетної політики, а фактично підвищуються рівень бюджетної централізації. Підтвердженням цієї тези є дані рис. 1. Так протягом 2008-2013 рр. рівень бюджетної централізації збільшився з 75,19 до 76,6 %, і відповідно рівень децентралізації бюджетних ресурсів зменшується з 24,81 до 23,4 %.

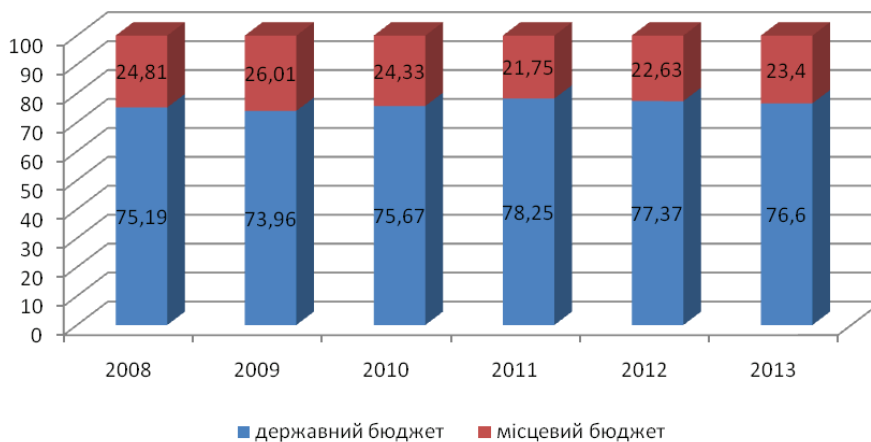

Рис. 1. Рівень бюджетної централізації та децентралізації у 2008-2013 рр. (%)

Основним джерелом що забезпечує мобілізацію доходів місцевих бюджетів є податкові надходження, які в свою чергу включають загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі) та місцеві податки і збори (обов'язкові платежі) [1]. Протягом 2008-2013 рр. у структурі доходів

місцевих бюджетів спостерігається збільшення частки податкових надходжень з 80,2 % до 86,8 % доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) (табл. 1) . У 2013 р. їх обсяг становив 91,2 млрд грн, що на 6,2 % більше від показника 2012 р.

Таблиця 1

Структура доходів місцевих бюджетів у 2008-2013 рр.

Вид доходів	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Податкові надходження	80,2%	83,2%	83,9%	84,5 %	85,2%	86,8%
Податок на доходи фізичних осіб	62,1	62,6	63,4	62,5	60,6	61,4
	45895,8	44485,3	51029,3	54 065,1	61066,0	64586,0
Плата за землю	9,0	11,8	11,8	12,4	12,5	12,2
	6681,4	8362,7	9 539,9	10700,9	12802,9	12581,7
Орендна плата, млн грн	2 386,6	2 814,9	3 051,3	3 236,6	3 614,4	3 366,1
Частка орендної плати у структурі плати за землю, %	64,3	66,3	68,0	69,8	71,3	73,7
Місцеві податки і збори	1,1	1,1	1,0	2,9	5,4	7,0
	820,0	808,6	819,4	2549,8	5456,9	7314,1

Таблиця 1 (продовження)

Інші податкові надходження	8,0	7,7	7,7	6,7	6,7	6,2
Неподаткові надходження	10,4	10,9	10,9	12,4	12,5	11,5
Доходи від операцій з капіталом	6,2	3,7	3,2	2,1	1,7	1,3
Цільові фонди	3,2	2,2	2,0	1,0	0,6	0,4

Джерело: складено автором [12]

Податок на доходи фізичних осіб продовжує зберігати позицію найвагомішого за обсягом джерела доходної частини місцевих бюджетів – 61,4 % від загальних надходжень місцевих бюджетів. У територіальному розрізі найбільший обсяг податку на доходи фізичних осіб надходить до районних бюджетів і становить 98%, до обласних – до 78–80 %, (Миколаївської та Луганської областей – 80 доходів, Запорізької – 76, Черкаської – 66) до бюджету м. Києві – 40–45% доходів.

Збільшення обсягів надходжень від податку на доходи фізичних осіб зумовлено легалізацією виплати заробітної плати, позитивними тенденціями зростання доходів низькооплачуваних верств населення через підвищення мінімальних соціальних гарантій та зростанням заробітної плати загалом [2]. Основні чинники, які позитивно впливали на надходження податку на доходи фізичних осіб, такі: збільшення ставки оподаткування до 15–17 %; підвищення мінімальної заробітної плати та відповідне зростання фонду оплати праці; тенденція зростання номінального ВВП; введення в дію з 01.01.2007 р. оподаткування доходів платників від продажу або обміну нерухомого, рухомого майна, отриманої спадщини і подарунків. Крім позитивів, існують й негативні тенденції в оподаткуванні доходів фізичних осіб, що відповідно зменшує рівень податкових надходжень, зокрема:

- заниження платниками оподаткованого доходу та ухилення від сплати податку. Особливо це стосується оподаткування доходів від підприємницької діяльності, що пов'язане з умисним неправильним відображенням у декларації відомостей про доходи та витрати з використанням протиправних бухгалтерських схем. Крім того, високий рівень податкового навантаження на фонд оплати праці спричиняє неофіційні домовленості щодо розподілу заробітної плати на офіційну та неофіційну [9, с. 147].

- зараховування податку на доходи фізичних осіб до відповідного місцевого бюджету за міс-

цем реєстрації юридичної особи. На наш погляд кошти від справляння цього податку мають надходити до місцевих бюджетів за місцем проживання осіб, доходи яких оподатковуються, оскільки більшість громадян, які працюють зокрема у великих містах, проживає в інших населених пунктах (передмістях), а послуги за рахунок місцевих бюджетів вони отримують за місцем проживання. На думку І. О. Луніної, чинна система зарахування податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів не створює зацікавленості місцевих органів влади у залученні населення на свою територію та врахуванні його потреб при формуванні місцевих бюджетів. За таких умов податок на доходи фізичних осіб не відповідає принципу еквівалентності [11, с. 8].

- зменшення бази оподаткування через зниження загального рівня доходів працюючого населення та поглиблення бідності. В Україні загальний рівень доходів населення залишається низьким за стандартами країн не тільки тих, що розвиваються, а й з перехідною економікою. Згідно з міжнародними стандартами, для країн Центральної і Східної Європи та СНД введено міжнародний критерій бідності: відповідно до критеріїв Світового банку бідними вважаються особи, у яких вартість добового споживання становить 4,3 дол. США (у країнах з ринковою економікою цей показник становить 14,46 дол. США). За цим критерієм до категорії бідності належать 26,7 % населення, 14,8 % проживають у злиденності [8, с. 88]. Крім того, існує суттєвий розрив за розміром мінімальної заробітної плати України і Євросоюзу: 66 євро (1218 грн) та 600 євро.

Досвід розвинутих країн показує, що оподаткування доходів населення є дієвим інструментом перерозподілу з чітко визначеними умовами суспільного добробуту, високим рівнем життя й доходів громадян. Удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб в Україні повинно здійснюватися у напрямі забезпечення принципу соціальної справедливості [6, с. 34–35]. На відміну

від України, де порядок, ставки, правила оподаткування податком на доходи фізичних осіб встановлюються виключно на загальнодержавному рівні, за кордоном органам місцевого самоврядування надано досить широкі права стосовно аналогічних податків. У таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія особистий прибутковий податок належить до місцевих податків [3, с. 18].

Другим за обсягом джерелом надходжень доходів до місцевих бюджетів традиційно є плата за землю. У структурі доходів місцевих бюджетів її питома вага становила 12,2 % у 2013 р., а обсяги надходжень з 2008 р. по 2013 р. збільшилися у 1,8 рази (табл. 1). У 2013 р. з цього джерела надійшло понад 12,8 млрд грн, що на 1,8 % більше за відповідний показник 2012 р., виконання становило 87,3 %. На збільшення надходжень від плати за землю вплинуло введення обмежень щодо надання пільг для певних категорій платників та збільшення ставки земельного податку на окремі земельні ділянки у 2008 р., а також підвищення ставок орендної плати. У 2013 р. продовжилася тенденція до збільшення частки орендної плати за земельні ділянки з одночасним зменшенням земельного податку. Це пояснюється тим, що ставки орендної плати не переглядаються у бік збільшення, водночас ставки земельного податку є фіксованими. А отже, за такої схеми оподаткування землі можна прогнозувати подальше нарощування обсягів надходжень орендної плати на фоні значно більш повільного збільшення власне земельного податку з одночасною відсутністю помітних темпів приросту надходжень із цього джерела.

Місцеві податки і збори не відіграють суттєвої ролі у доходах місцевих бюджетів, хоча їх надходження у загальному обсязі збільшилися з 820,0 млн грн у 2008 р. до 7314,1 млн грн у 2013 р., або на 6494 млн грн, відповідно їх частка у структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів збільшилася з 1,1 % до 7 % відповідно. Для порівняння, у США за рахунок місцевих податків забезпечується 65 % доходів місцевих бюджетів, у Франції – 60 %, ФРН – 45 %, Великобританії – 36 %, Японії – 33 %, в ЄС їх частка сягає 30 % (в основному завдяки податку на нерухомість). Тому саме місцеві податки і збори мають забезпечувати фіскальні передумови самостійності місцевих бюджетів у частині формування їхніх доходів [7, с. 113].

До прийняття Податкового кодексу суттєвим недоліком місцевого оподаткування було те, що

третина законодавчо визначених місцевих зборів у більшості населених пунктів не запроваджувалися рішеннями місцевих рад. Крім того, у системі місцевого оподаткування були платежі, витрати на адміністрування яких перевищували суму їх надходжень до місцевих бюджетів. У загальному обсязі місцевих податків і зборів частка ринкового збору у 2010 р. становила 62,6%, комунального податку – 18,4 %; податку з реклами – 6,7 % та збору за припаркування автотранспорту – 5,0 %. Отже, ринковий збір, комунальний податок та податок з реклами ставили майже 85 % загального обсягу.

У зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України значно скоротилася кількість місцевих податків і зборів – з чотирнадцяти до п'яти. Проте слід зауважити, що скасування комунального податку, ринкового збору та податку з реклами негативно вплинуло на доходи місцевих бюджетів. Новим законодавством ліквідовано податки, які складали основу надходжень від місцевого оподаткування, а введено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок та три збори: збір за впровадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір. Включення до їх складу єдиного податку спричинило підвищення питомої ваги місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів. Відтак, найвагомим серед місцевих податків і зборів став єдиний податок, якого надійшло 6,6 млрд грн, що у 1,4 раза більше за обсяги надходжень 2012 р. річний план перевиконано на 15,6 %, або на 0,9 млрд грн. Таке зростання відбулося, в основному, через збільшення кількості фізичних осіб та суб'єктів малого підприємництва.

Одним із нововведень Податкового кодексу України стало впровадження загальнодержавного екологічного податку на заміну колишньому збору за забруднення навколишнього природного середовища. Від цього джерела до місцевих бюджетів надійшло 1,5 млрд грн, а його частка у структурі доходів місцевих бюджетів склала 1,5 %. Зазначимо, що з 1 січня 2011 року екологічний податок сплачують усі, хто використовує паливо для транспортних засобів, у тому числі суб'єкти господарювання, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які користуються автомобілями. Податковим кодексом передбачається справляння екологічного податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення через податко-

вих агентів, які здійснюють оптову та роздрібну торгівлю паливом. Таким чином, екологічний податок сплачується платниками податку під час придбання палива, а податковими агентами, які реалізують паливо, цей податок утримується та сплачується до бюджету.

Достатньо вагомим джерелом наповнення місцевих бюджетів, є податки і збори, пов'язані з забрудненням навколишнього природного середовища. Так, одним із нововведень Податкового кодексу України стало запровадження екологічного податку замість збору за забруднення навколишнього середовища. Податок сплачується під час придбання палива для транспортних засобів.

Формування податкових надходжень доходів місцевих бюджетів на 2015 рік базується на нових законах та реформах. З метою формування нових прогресивних відносин в управлінні бюджетними ресурсами в Україні прийнято ряд законів: Закон України № 80-VIII «Про Державний бюджет України на 2015 рік», Закону України № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин», Закону України № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи»). На думку Н. Ярьсько, прийняті зміни до Бюджетного кодексу України розширяють права місцевих органів влади в частині самостійності прийняття рішень із формування та використання бюджетних коштів, забезпечать збільшення питомої ваги місцевих бюджетів у зведеному бюджеті з 52,1 % до 54,6 %. З 2015 р. порядок розподілу податкових надходжень між державним та місцевими бюджетами стане іншим [13]. Урядовий закон про бюджетну децентралізацію запроваджує альтернативні шляхи збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів, зокрема, уряд передає місцевим бюджетам: 10 % податку на прибуток підприємств; 100 % державного мита; 80 % екологічного податку (при цьому 55 % будуть направлятися в обласні бюджети, а 25 % – до районних бюджетів і бюджетів міст обласного значення); акцизний податок від реалізації через роздрібні мережі пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів, біодизеля і скрапленого газу; 25 % плати за надра; місцеві збори (податок на нерухомість з включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна, єдиний податок); податок на майно («розкішні» автомобілі) податок на прибуток комунальних підприємств, інші податки. 75

% податку на доходи фізичних осіб (60 % податку отримують бюджети міст обласного значення та районів; 15 % – обласні бюджети); 40 % – бюджет м. Києва [4].

За рахунок змін у розмежуванні між бюджетами податку на доходи фізичних осіб та зарахування його частини (60 % по бюджету міста Києва та 25 відсотків по інших бюджетах) до державного бюджету місцеві бюджети України у 2015 р. втратять 25,7 млрд грн цього податку. При цьому, втративши стабільне джерело надходжень, місцеві бюджети отримують натомість доходи, надходження яких є менш прогнозованими та залежними від дій органів місцевого самоврядування. За рахунок передачі частини платежів з державного бюджету місцеві бюджети отримують 6,2 млрд грн, від запровадження акцизного податку з кінцевого продажу підакцизних товарів – 5,9 млрд грн, за рахунок розширення бази оподаткування податком на нерухоме майно 2,1 млрд грн. Таким чином, не компенсується з державного бюджету втрата 11,5 млрд грн податку на доходи фізичних осіб, або 44,7 % від його обсягу, що буде надходити до державного бюджету. Найбільші втрати доходних джерел відбудуться у бюджеті м. Києва, обласних та інших бюджетах зі значними обсягами надходжень податку.

Втрати доходів місцеві бюджети Волинської області у 2015 р. пов'язані із передачею 25 % податку на доходи фізичних осіб до державного бюджету становитимуть 242 млн грн, і більш як на 90 % компенсуються за рахунок збільшення доходів від: передачі з державного бюджету плати за надання адміністративних послуг, державного мита на 45,5 млн грн; збільшення відсотка зарахування екологічного податку з 35 до 80 % на 2,6 млн грн; запровадження акцизного податку з роздрібного продажу підакцизних товарів за ставкою 5 % вартості реалізованого товару орієнтовно на 160,0 млн. грн.; розширення бази оподаткування податку на нерухомість шляхом включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна; зарахування до обласних бюджетів 10 % податку на прибуток приватних підприємств на 16,3 млн гривень. Разом з тим, по обласному бюджету втрати податку на доходи фізичних осіб у 96,8 млн грн компенсуються лише на 19,5 % (різниця складає 77,9 млн грн) за рахунок надходжень екологічного податку та 10 % податку на прибуток підприємств. Крім цього, місцеві бюджети області втратять 44,2 млн грн у зв'язку з скасуванням збору за першу реєстрацію транспортних засобів та включення його бази

оподаткування до акцизного податку, який зарховуватиметься до державного бюджету.

У перспективі основним джерелом наповнення місцевих бюджетів повинен стати податок на нерухомість. Його базу розширюють за рахунок залучення в оподаткування комерційного майна. Проте порядок його нарахування та справляння не відповідає практиці розвинутих країн світу, де розмір податку залежить від вартості об'єкта нерухомості, а не від житлової площі, як визначено чинним законодавством України. Тому необхідно внести відповідні поправки до Податкового кодексу. Крім того, викликає сумніви можливість значних надходжень для місцевих потреб від запровадження податку на нерухомість для сільської місцевості. Оскільки, в умовах економічної кризи та стрімкого зубожіння селян такі ініціативи заздалегідь приречені на провал [10]. Крім того, органи місцевого самоврядування повинні мати право самостійно запроваджувати на своїй території власні місцеві податки та збори, враховуючи специфіку території та наявні там потенційні об'єкти оподаткування [5].

Висновки. Дослідження практики формування податкових надходжень місцевих бюдже-

тів показали, що нині місцеві органи влади не володіють достатніми фінансовими ресурсами для організації управління економікою і соціальною сферою території. Основним бюджетотворюючим податком є податок на доходи фізичних осіб, який протягом останніх років становив більше 60 % доходів місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів та плата за землю. Бюджетна децентралізація спрямована на розширення дохідних джерел, бази адміністрування та надання права органам місцевої влади самостійно регулювати розміри податків та зборів. Проте, на нашу думку законодавчі нововведення не забезпечать обіцяну урядом бюджетну децентралізацію, оскільки із передачею додаткових джерел доходів, за громадами закріплюється величезний обсяг нових видатків, зокрема їм передається майже вся освіта, медицина, культура, дорожнє та житлово-комунальне господарство. Водночас збільшуються частки відрахувань в центр платежів, які переважно залишалися на місцях: податку на доходи фізичних осіб, рентної плати за користування надрами. Тому питання бюджетної децентралізації в Україні залишається відкритим.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://pravo.in.ua/lib.html#rz2456>.
2. Пріоритети бюджетної політики та економічне зростання в Україні / [М. Я. Азаров; Ф. О. Ярошенко, В. М. Геєць (кер. авт. кол.) та ін.]. — К. : Т. 1: НДФІ, 2004. — 640 с.
3. Зайчикова В. В. Удосконалення бюджетних процедур в органах місцевого самоврядування / В. В. Зайчикова // Наук. праці НДФІ. — 2008. — № 1 (42). — С. 18–27.
4. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. № 79-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
5. Кириленко О. П. Органи місцевого самоврядування повинні мати право самостійно визначати ставки місцевих податків і зборів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukurier.gov.uk/articles/olga-kirilenko-organi-miscevogo-samovryaduvannya-p/>.
6. Копилов В. Моніторинг реалізації бюджетної стратегії та її коригування / В. Копилов // Економіка України. — 2008. — № 8. — С. 34–35.
7. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України : навч. посіб. / В. І. Кравченко. — К. : Т-во «Знання», КОО, 1999. — 487 с.
8. Крисоватий А. І. Адміністрування податків в Україні : організація та напрямки трансформації : моногр. / А. І. Крисоватий, Т. Л. Томнюк. — Тернопіль : ВПЦ, «Економічна думка ТНЕУ», 2012. — 212 с.
9. Крупка М. І. Роль податку з доходів фізичних осіб у формуванні фінансових ресурсів України / М. І. Крупка, О. Т. Замасло // Становлення доктрини фінансової системи України : моногр. / за ред. С. І. Юрія, О. М. Десятнюк. — Тернопіль : Екон. думка, 2008. — 192 с.
10. Радчук О. Чи бути в Бюджеті-2015 децентралізація? / О. Радчук // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.slovoidilo.ua/articles/6675/2014-12-30/byt-li-v-byudzhete-2015-decentralizacii.html>.

11. Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності : шлях до ефективної бюджетної системи / І. О. Луніна // Фінанси України. — 2010. — № 9. — С. 3–12.

12. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної системи України / [Електронний ресурс]. Ін-т бюджету та соціально-економічних

досліджень. — Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/news/463/>.

13. Ярецько Н. Ресурс місцевих бюджетів на 2015 рік / Н. Ярецько // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247868006&cat_id=244276429.